כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

תפוצה לכל קהילות ישראל

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת עקב ■ כ' מנחם אב ה'תשע"ה ■ 05.08.2015 ■ גליון מס' 337

"קשירת" תאוות הלב ושעבוד המוח

בפרשת שמע שבפרשתנו כתוב: "וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפות בין עיניך". ויש לדייק בלשון הכתוב, שבנוגע לתפילין של יד נקט לשון "וקשרתם", ובתפילין של ראש לא נאמר "וקשרתם לטוטפות" אלא "והיו לטוטפות". שמזה מוכח שבתפילין של יד המצוה היא רק מעשה הקשירה, מה שאין כן תפילין של ראש - מצוותן שיהיו מונחים על הראש, ונמצא שכל רגע שמונחים על הראש מקיים מצוות תפילין. ויש לבאר ענין זה בעבודת האדם לקונו: החילוק הפנימי בין תפילין של יד ותפילין של ראש הוא כמבואר בשולחן ערוך (או"ח סכ"ה ס"ה) שתפילין של יד שמניחים על הזרוע כנגד הלב מורה על עבודת המדות, לשעבד להקב"ה "הלב שהוא עיקר התאוות והמחשבות", ותפילין של ראש מורה "על הראש כנגד המוחי" - לשעבד "הנשמה שהיא במוח" להקב"ה. ועל פי זה יש לבאר החילוק הנ"ל בין תפילין של יד לתפילין של ראש: בנוגע למדות שבלב, הרי אין לבו של כל אדם ברשותו "להפך לבו מתאוות עולם הזה לאהבת ה' באמת" (תניא רפי"ז), כי רק צדיקים "לבם ברשותם" (תניא שם), ולכן בתפילין של יד, שמורה על שעבוד תאוות הלב, המצוה היא הקשירה בלבד. זאת אומרת, שאף שאין האדם יכול להפוך את לבו מתאוות לבו לאהבת ה' באמת, שיהיה משועבד בתמידיות לאהבת ה', מכל מקום עליו לקשור את לבו, בדרך כפיה, לשלוט על עצמו שלא להוציא תאוותו מן הכח אל הפועל. מה שאין כן בנוגע למוחו, הרי "מוחו ברשותו" של כל אחד ואחד מישראל, ש"יכול להתבונן בו בכל אשר יחפוץ" (תניא שם), ולכן מצות תפילין של ראש היא "שיהיה מונח", היינו שיהיה משועבד באופן תמידי לעבודתו יתברך.

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ט עמ' 22 ואילך)

פרשת עקב

מנהיגות שיש בה יראת שמים

/ הרב יעקב הלוי פילבר

משה רבנו פונה ואומר לעם ישראל: "ועתה ישראל מה ה' א-להיך שאל מעמך כי אם -ליראה את-ה' א-להיך ללכת בכל-דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את-ה' א-להיך בכל-לבבך ובכל-נפשך לשמר את-מצות ה' ואת-חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך".

באמירה "כי אם ליראה" מצפה השומע לשמוע בקשה אחת בלבד, אבל משה באמירתו אינו מסתפק בדרישה אחת אלא מפרט דרישות רבות: "ליראה... ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד... ולשמור את מצוות" - יש כאן חמש משימות, איך זה מתיישב עם הלשון הממעטת: "כי אם"?

הנצי"ב בפירושו "העמק דבר" (דברים י' יב') מסביר שבאמירה הזו הקב"ה אינו פונה לאדם אחד או לקבוצה אחת בעם ישראל, אלא יש כאן פניה לארבע סוגים של אנשים בישראל והם רמוזים בכתוב (דברים כט ט): "[א] ראשיכם שבטיכם, [ב] זקניכם ושוטריכם, [ג] כל איש ישראל, [ד] טפכם נשיכם וגרך" - ומכל אחד מהם הקב"ה דורש לפי ערכו" והארבע הן: א. מנהיגי הציבור (ראשיכם שבטיכם)

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

אסור לטוס מעל הר הבית
פסקי הלכות מגאוני הזמן בעניני חופשה, קיץ ו'בין הזמנים'...
המשך בעמי 2

שוויית קיץ
האם יש תועלת בצורת אמירת ה'קדיש' כמו שזה נראה היום ברוב בתי הכנסת? האם לא ראוי לחדש ימינו כקדם?...
המשך בעמי 4

סיפור לשבת

"טפח גבוה יותר מהעולם"
לאחר הסתלקותו של הרה"ק המגיד ממזריטש זי"ע, נסע הרה"ק רבי שלמה מקרלין זי"ע אל הרה"ק רבי יחיאל...

הלבנת פנים
מעשה שאירע עם רבי יעקב ישראל לובציאנסקי זצ"ל, חתנו של הסבא מנוברדוק זצ"ל, שהיה בנו של הרב מברנוביץ'...
המשך בעמי 4

שביבים
- הנועם אלימלך מעורר לתשובה
- מאת ד' הייתה זאת להותיר לנו את החסידים
- הטעם שהניח תפילין דר"ת
- לא הבין פירוש הדברים
- צריכים להיות שם בפועל...

המשך בעמי 6

ב. תלמידי חכמים הנקראים זקני ישראל. ג. "בעלי בתים" שהם הציבור הרחב (כל איש ישראל) העוסקים בפרנסתם. ד. הפחותים מהם שאינם חייבים בכל המצוות כמו הנשים הקטנים והעבדים. וכל אחד מהם אינו דומה לחברו בשאלת הקב"ה ממנו, וממשיך הנצי"ב ומפרט מה הקב"ה דורש מכל אחד: ומתחיל במנהיגי הדור הנקראים "עוסקים בצרכי ציבור", אחריהם זקני הדור, שהם תלמידי חכמים עמלי תורה, עליהם מוטלת מצות אהבת ה' ודביקות הרעיון בו יתברך בכל לב ונפש, ולקיים את המצוות המעשיות בכל הדקדוקים היותר אפשריים. והקבוצה השלישית הם המון ישראל העוסקים בפרנסתם, עליהם מוטל לשמור את המצוות בזמנם שלא יהא העסק שלו מבטל אותו מקיום המצווה. אבל אי אפשר לשאול מאיש עמוס בעסקיו שקידת היראה והאהבה אלא די לו רק קיום מעשה המצוות בפועל. ואילו הקבוצה הרביעית הם "טפכם נשיכם וגרך" מהם הקב"ה שואל להיות לטוב הישוב והליכות עולם של האנשים.

והדרישה הראשונה "ליראה את ה'" - לפי הנצי"ב - היא ממנהיגי הציבור שהם הראשונים שברשימה, שהם מנהיגי הדור הנקראים "עוסקים בצרכי ציבור", והם צריכים להיות מסורים למילוי תפקידם ואינם רשאים להתבטל מהשליחות שלהם אפילו לדברים שבקדושה, ולא לעסוק בעבודת ה' ובדבקות, שהרי בזה לא תהיה שקידתו בעבודת הציבור שלימה, ומצינו שהעוסק בצרכי ציבור פטור מקריאת שמע, מכל שכן שמצווה זו גדולה לדחות מצות אהבת ה' ודבקות. ואם כך - שואל הנצי"ב - "מה ה' שואל מראשי ישראל מנהיגי הציבור? הלא לא אהבה ודביקות ולא שמירת מצות עשה אלא יראה, היינו שיהא שקוע תמיד ביראת ה'." וכאן הוא מסביר מדוע כה חשוב שמנהיג הציבור העוסק בענייני חולין יהיה בעיקר ירא ה' יותר מכל מעלה אחרת: "באשר מי שהוא ראש ועוסק בצרכי רבים עלול לבא להנאת עצמו וכבודו במעשיהם, ולראות לטוב למי שחונף לו, ולהיפך למי שיגע בקצה כבודו יעלים עיניו מלראות בצר לו, או אף תמצא ידו להרע לו. - על כן עליו כתיב: מה ה' שואל ממך כי אם ליראה, ובכל שעה עליו לידע כי גבוה מעל גבוה וגו'".

בדבריו אלו של הנצי"ב יש הנחיה ברורה: שהאחת הסיבות לשחיתות השלטונית, "באשר מי שהוא ראש ועוסק בצרכי רבים עלול לבא להנאת עצמו וכבודו במעשיהם" שהמנהיג במקום שידאג לרווחת הציבור יעסוק באגו האישי של הנאה וכבוד. הסיבה השניה היא העדפת אומרי ההן, "היסמינים", "ולראות לטוב למי שחונף לו". וכישלון חמור יותר של מנהיג הציבור הוא מה שכתב הנצי"ב: "ולהיפך, למי שיגע בקצה כבודו יעלים עיניו מלראות בצר לו, או אף תמצא ידו להרע לו". שמנהיג הציבור לא ינצל את הכח שבידו לפגוע במי ש"נגע בקצה כבודו" ולהרע לו, וכבר היו מקרים כאלו בחיינו הציבוריים אפילו אצל אנשי שלומנו. ועל הכישלונות הללו אומר משה רבנו: אתה שליח הציבור, מה ה' אלקיך שואל מעמך? כי אם ליראה את ה', שבכל משך מילוי תפקידך עליך לדעת כי מעליך יש גבוה מעל גבוה. והנה הנצי"ב אינו דורש ממנהיג הציבור "יראת שמים דתית" את זה הוא משאיר לזקני העם תלמידי החכמים, וממנהיגי הציבור הוא שואל יראת שמים חברתית: שלא לנצל את המשרה לשחיתות שלטונית, לא להפוך אותה קרדום לקידומו האישי בהנאות וכבוד, ולא להשתמש בה לחיסול חשבונות עם מי שאינו מאומרי ההן (יסמינים), או לפגוע במי שנגע בקצה כבודו. ועם זאת מוסיף הנצי"ב תנאי נוסף שכדי שמנהיג הציבור יוכל למלא את תפקידו על דרך הישר והטוב, עליו להיות גם תלמיד חכם, שהתורה תהיה המצפן שלו להתנהלות שלו. "ומי שאינו תלמיד חכם כלל, -אומר הנצי"ב- מי מבקש ממנו להיות עוסק בצרכי ציבור" ועם זאת הוא אינו פוסל את מי שאינו תלמיד חכם מלהיות מנהיג, ובלבד שיתחבר אל תלמיד חכם אמתי שיבחר לעצמו, "והוא מדריכו ומעמידו על דרך הטוב והישר".

פסקי הלכות מגאוני הזמן בעניני חופשה, קיץ ו'בין הזמנים'

אסור לטוס מעל הר הבית

/ הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א*

א) הנוהג להתפלל כותיקין בכל יום ורוצה לחדול ממנהגו, לא מועיל לו במה שמתיר את נדריו בערב ראש השנה, וצריך להתיר הנדר בפני שלושה. אך הנוהג להתפלל כותיקין רק יום אחד בשבוע או בתקופת "בין הזמנים" בלבד, לוה סגי התרת נדרים דערב ר"ה (הגרש"ז אוירבך).

ב) תפילה בשעה שהצבור מתפללים, עדיפה על תפילה בביהכנ"ס ביחידות (הגרש"ז אוירבך).

ג) אין מדרך כבוד להתפלל כשלובש את מעילו על כתפיו, שהרי גם העומד לפני שר לא היה עושה כן (הגרש"ז אוירבך) וביד שמניח בה תפילין א"צ ללבוש המעיל בשעה שהתפילין מונחות על היד (הגרי"ש אלישיב).

ד) המתפלל והגיעו הצבור לקריאת התורה, אסור להפסיק תפילתו כדי לשמוע את קריאת התורה, שזה הפסק גדול כ"כ שאינו ראוי להפסיק בשבילו באמצע התפילה וא"צ להשלים אח"כ לשמוע הקריאה אלא א"כ חפץ בהדור מצוה (הגרש"ז אוירבך).

ה) כשצריך שומר לתפילתו ואין לו, ועושה סימן בבגדיו שיזכירו להתפלל, כגון שמניח את שעונו על ידו השניה, לא מהני בזה. אבל שעון מעורר שבודאי יזכיר לו, מועיל (הגרש"ז אוירבך).

ו) כשיש רק מנין אחד בעיר ובו מתפללים תפילת שמונה עשרה אחר זמנו של המג"א ולפני זמנו של הגר"א ובעל התניא, יקרא קריאת שמע על תנאי שאם ההלכה כהמג"א יוצא י"ח בזמנו דהמג"א ויתפלל בצבור ולא ביחידות, כיון שמנהג העולם כהגר"א ז"ל (הגרש"ז אוירבך).

ז) המקבל עליה לתורה במקום שנוהגים לקרוא בהברה אחרת ממנהגו, יברך את הברכות בהברה הנהוגה באותו מקום תפילה (למשל בהברה ספרדית או תימנית) (הגרש"ז אוירבך).

ח) המתפלל בהברה ספרדית, יכול לקרוא בתורה בהברה אשכנזית לצבור המתפללים בהברה אשכנזית (הגרש"ז אוירבך).

ט) המתפלל בנוסח אשכנז ואמר 'עלינו לשבח' כמנהגו לאחר אמירת 'ובא לציון' והצבור המתפלל בנוסח ספרד אומר 'עלינו לשבח' כשהוא עומד באמירת 'אין כאלוקינו', אינו צריך להפסיק לאמירת 'עלינו', כיון שעוסק בתפילתו. אך לכתחילה צריך להקפיד להתפלל כהצבור (הגרש"ז אוירבך).

י) עדיף להתפלל מנחה עם חזרת הש"ץ, אף כשהש"ץ יאמרנו לאתר שקיעת החמה מאשר להתפלל מנחה קצרה, (ועיין שלהי דקייטא בזה). אך אם המנין קבוע עדיף להתפלל מנחה קצרה בין בחול ובין בשבת (הגרש"ז אוירבך. ועיין קובץ מבקשי תורה כרך ג' קובץ ט"ו בפסקי הגרשז"א ובקובץ ט"ז עמוד תס"ו)

יא) הנוסעים מב"ב לירושלים יאמרו תפילת הדרך בלא שם ומלכות (שמעתי מהגרש"ז אוירבך).

יב) המילגה הניתנת לבני ישיבות ב"ישיבת בין הזמנים", שייכת להוריו (הגרי"ש אלישיב, שמעתי מנכדו ידי"נ הרב אריה ליב רימר).

יג) לחיזוק והתעוררות אפשר לשמוע שירים מפסוקים מהתנ"ך (הגרי"ש אלישיב).

יד) מצות לויה לאורח אינו אמור באיש לאשה ואשה לאיש, ובקרובי משפחה אפשר שיש להקל בזה (הגרי"ש אלישיב, ועיין שו"ת תורת הדרך).

טו) הגרש"ז אוירבך הקפיד ביותר שלא יגזלו מהמדינה, משום חילול ה', ומ"מ אם איתרע ונטל מהמדינה, אינו צריך להשיב משום איסור גזל (שמעתי מבנו הגר"ע), וכששמורות הטבע וכדו' שופצו ותוחזקו ע"י האחראים והממונים לכך ע"י המדינה, אסור לגוזלם וחייבים לשלם דמי כניסה בכל מקרה (הגרי"ש אלישיב).

טז) מעשה בבן תורה יקר שאביו בקשו לעבוד עימו כל ימי "בין הזמנים" לפרנסת בני משפחתם למעט מזמן קביעת עתים לתורה, ושאל את הגרי"ש אלישיב מה יעשה, שהרי חשקה נפשו בתורה ורוצה ללמוד יותר, והשיב לו הגרי"א שאם אביו רוצה שיעזור לו לתועלת פרנסתם ולמחייתם, שילך לעבוד בימי "בין הזמנים", וכן הורה לו מו"ר הגר"ג איזמן.

יז) לגבי טיולים לילדים אמר הגרש"ז אוירבך: "וכי ב'עץ חיים' לא יצאו לטיול?! הלכו לקבר רחל עד בריכת שלמה בלווית הגרי"מ טיקוצינסקי זצ"ל". והוסיף הגרש"ז: "וכי כשמסתכלים בעיתון אין זה טיול !?"...

יח) הגדרת דברי הרמ"א או"ח תק"ס שאין לשמוע ברגילות כלי שיר, נראה דרגילות היינו אחת לשלשה ימים (הגר"ש ואזנר שמעתי מידי"נ הרי"ז וויס).

יט) לסביבות ארץ ישראל אפשר לצאת ולטייל ע"מ לשוב במהרה (הגרש"ז אוירבך, שמעתי מהגרי"י נויבירט. וראו בס' שלהי דקייטא ובס' ויאמר שמואל בהרחבה בענין זה ובמאמרי "ראש הנקרה והארץ המובטחת", אלעד תמוז התשע"ג).

כ) הטסים בטיסה בשמי הארץ, אסורים לטוס מעל הר הבית. וכמו"כ אסור לסייע לגוי להעביר מטוס מעליו למרות שישראל לא טס בו, מכיון שקדושת ההיכל והעזרות עולה עד לרקיע (הגרי"מ גרוס בקונטרס תורת הדרך פ"ג סעיף ט"ו ועיין שאלות ותשובות קנין תורה ח"ג).

כא) הגרי"י קניבסקי אמר שאין להתפלל בתוככי מערת המכפלה מפני שמשמש למסגד לערבים אולם הגרש"ז אוירבך השתדל להתפלל באהל יצחק ע"ה, למרות שהוא מקום תיפלתם.

כב) לכתחילה יש להמנע מלטוס במוצ"ש במטוס שהגיע לשדה התעופה בשבת גם כשלא עושים בו שום עבודות לצרכי הנסיעה ואף לאחר זמן של בכדי שיעשו דאפשר שאם לא יסעו לא תהיה נסיעה זו ומסייעו בזה (הגרי"ש אלישיב. ועיין שו"ת יד נתן ח"ב סי' י"א).

כג) מותר ללבוש טלית קטן על בשרו ולא תשיב ביזוי מצוה שהרי לובשו כדרך שלובש שאר בגדים (הגרש"ז אוירבך).

כד) אין ראוי לנסוע ביודעין למקום שאין בו מנין לתפילה, אלא אם כן נוסע לצרכי בריאות, פרנסה או מצוה (הגרש"ז אוירבך, וראה בס' שלהי דקייטא בהרחבה).

כה) השוהה זמן קצר במקום מסוים כגון לנופש יתכן שאין צריך לקבוע לו מקום לתפילתו (שמעתי מהגר"ח קניבסקי, ועי' שלהי דקייטא).

כו) עדיף להתפלל בנחת במנין במקום שאינו בית כנסת מאשר במרוצה במנין בבית כנסת (שמעתי מהגר"ח קניבסקי).

כז) עדיף להתפלל בנוסח תפילתו שלו במנין במקום שאינו בית כנסת, מאשר בנוסח אחר במנין בבית כנסת

כח) קריאת התורה היא חובת צבור והמתפלל ביחידות אינו צריך מעיקר הדין לטרוח ולילך לשמוע קריאת התורה, וכן הורה החזו"א. ומ"מ ראוי לכל אחד להשתתף עם הצבור בקריאת התורה (שמעתי מהגר"ח קניבסקי).

כט) עיין רמ"א או"ח תק"ס באופני איסור שמיעת כלי שיר והסתפקתי האם במחנות קיץ וכדו' שמעוררים בבוקר את החניכים ע"י מנגינות הנשמעות במערכת כריזה ועושים כן משום שרעש המנגינות מעורר ביותר, ולא משום המנגינות והשירה, וא"כ אפשר ואין בזה איסור שמיעת כלי שיר כדרך בני מלכים, וכ' לי הגר"ח קניבסקי שאכן ואולי אפשר כדברינו.

ל) המתפלל במטוס בשעת הטיסה, יתפלל תפילת שמונה עשרה בישיבה על מקומו, אך לא בעמידה במעברים כיון שתופרע תפילתו ע"י העוברים והשבים ובאופן שאפשר בענין אחר אין להתיר. והיה הגרש"ז אוירבך מתרעם על נשים המתפללות שמונה עשרה בשחרית בישיבה באוטובוס כדי שלא לאחר ללימודיהן ולעבודתן (הגרש"ז אוירבך).

לא) אין לאדם לקבוע עצמו סתם לשמוע זמרה כגון בערבי שירה וכיוצ"ב, שאין הדבר פשוט כלל להיתר ולבני תורה המדקדקים במצוות ראוי לחוש שלא לשמוע קלטות שירים אם לא בשמחה של מצוה (הגרש"ז אוירבך).

לב) הנוסע בתחבורה ציבורית ויושבות כנגדו נשים שאינן לבושות כראוי לא ידבר בד"ת אלא יהרהר בלבד או יעיין בספר בלא להוציא הדברים בפיו (הגרש"ז אוירבך).

לג) בדין פושט הציצית בזמן שהותו בים על מנת לשוב וללובשה לאחר הרחצה, סיפר הגראי"ל שטינמן שהחזו"א זצ"ל פשט את טליתו אחר תפילת מוסף ביום הכפורים ולאחר שעתיים ומחצה התעטף שוב ולא בירך עליה, מספק שמא לא חשוב עדיין לזמן מרובה שיש לברך עליו כשפושט טליתו ע"מ להשיבה (שמעתי מחכ"א ועיין בשלהי דקייטא עמוד רס"א).

לד) כשמנו חז"ל את יורדי הים בין אלו הצריכים לברך ברכת הגומל, תיקנו כן להנכנס לתוככי הים ממש, ומשא"כ השוחה בקרבת החוף שאינו מברך. אולם שאירע מקרה של כמעט טביעה בתוככי המים בודאי שעליו לברך (הגרי"ש אלישיב).

לה) שאלו את החזו"א זצ"ל שמאחר שמקפידים שלא לצאת מארץ ישראל כלל, האם מותר לשחות בים לדעות הראשונים הסוברים שגבול מערב א"י הוא עד הים ולא עד בכלל, והשיב שכל שהשחיה הינה בקרבת החוף מסתבר שחשוב כנמצא בארץ ישראל (מפי מו"ר הגר"ח קניבסקי ועיין בשלהי דקייטא עמוד שי"ג).

לו) ראיית הים מעיר אחרת (כגון ראיית הים התיכון מגבעות העיר בני ברק) נחשבת לראיה לענין הרואה את הים בתוך ל' יום שאינו מברך כשרואהו שוב מקרוב (מו"ר הגר"ח קניבסקי והגראי"ל שטינמן).

לז) מספק אין לברך ברכת "עושה מעשה בראשית על ים המלח", אף שבמסכת בבא בתרא (עד, ב) נאמר שימה של סדום מקיף את ארץ ישראל, ומשמע שיסודו מזמן בריאת העולם, דמ"מ מכלל ספק לא נפקא, ואפשר שים המלח נוצר לאחר מכן וכמו"כ אין ליטול מים אחרונים ממי ים המלח דהוו מלח סדומית (הגרי"ש אלישיב)

לח) מותר לצלם שמש לאחר שהתחילה שקיעתה משום שכך אינו מצלם צורת שמש שלמה (הגר"נ קרליץ ועיין בשלהי דקייטא עמוד רצ"ו).

*מתוך ספרו 'שלהי דקייטא'

שו"ת קיץ
הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שואל איתן פסח דביר (בן אברהם) מכרמיאל: האם יש תועלת בצורת אמירת ה'קדיש' כמו שזה נראה היום ברוב בתי הכנסת? הכול נשמע כבליל אחד גדול ללא יכולת לזהות את מועד עניית ה'אמן' וכו', האם לא ראוי לחדש ימינו כקדם?

תשובה: ראשית יש לעדכן את הקוראים למה כוונת השואל בכותבו 'לחדש ימינו כקדם'.

הנה מלפנים בישראל היה נהוג שרק אבל אחד היה אומר קדיש ואם היו כמה אבלים בבית הכנסת היו מחלקים את הקדישים השונים בין האבלים על פי דרגות האבלות השונות[א].

אמנם בדורות האחרונים התפשט המנהג ברוב המקומות שכל האבלים אומרים את הקדיש ביחד והיעב"ץ בסידורו שיבח מנהג זה המונע את המחלוקת וטורח הדינים בדבר שאין לו שורש ועיקר.

אמנם יש שיצאו[ב] נגד מנהג זה וסברו שיש להמשיך במנהג הקדום שכל קדיש אומר אותו רק אבל אחד, ואכן גם כיום ישנם מקומות שנוהגים על פי המנהג הקדום.

גם המצדדים לטובת המנהג הנוכחי מודים שיש להקפיד שהקדיש ייאמר בזמן שווה בין כל האבלים ולכן יש לתקן שכל האבלים מתאספים סביב הבימה (או מקום אחר) בזמן אמירת הקדיש כדי שכל אחד יידע היכן אוחז חברו, וכמו כן יש לתקן תקנות ברורות בנוגע לנוסח אמירת הקדיש.

ולכן חובה קדושה היא המוטלת על רבני / גבאי בית הכנסת לתקן תקנות אלה כדי למנוע את אמירת הקדיש באופן המתואר בשאלה.

א - עיין קונטרס מאמר קדישין בבאור הלכה סימן קל"ב.
ב - עיין פס"ת סימן קל"ב אות כ"ב.

סיפור לשבת
"טפח גבוה יותר מהעולם"

משולחנו הטהור של האדמו"ר מפוריסוב, המקובל הצדיק, רבי עקיבא רבינוביץ' שליט"א, בסעודת מלווה מלכה פרשת פנחס ותודה לימינו בקודש, הרב משה מהלר הי"ו

*

לאחר הסתלקותו של הרה"ק המגיד ממזריטש זי"ע, נסע הרה"ק רבי שלמה מקרלין זי"ע אל הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב זי"ע. וכל כך למה? הוא שמע שהרה"ק מזלוטשוב זי"ע אומר תורה בפני אלפי אנשים ורואה ברוח הקודש, על כן נסע אליו. הרה"ק מזלוטשוב זי"ע קיבל אותו בכבוד גדול, והרה"ק מקרלין זי"ע היה סבור שנהג בו כך בכדי שלא יתבייש, הגם שאינו ראוי לכך. מה גם שאחד מקרובי משפחתו אמר לו שאם יילך אל הרה"ק מזלוטשוב הוא יוכיחו ויאמר לו דברי מוסר. והנה ראה שהרה"ק הנ"ל מקבל פניו בכבוד רב, ויהי לו לפלא. הוא נשאר בזלוטשוב למשך השבת, ובמהלך הסעודה שאלו בניו של הרבי ר' מיכלי' מי הוא האורח שהגיע לשבת ומה טיבו. אמר הרה"ק מזלוטשוב זי"ע לבניו שהעולם עומד עליו, והוסיף שבחים נוספים וגדולים אודות הרה"ק רבי שלמה מקרלין זי"ע. סיפרו הבנים לר"ש מקרלין את השבחים שאמר אביהם אודותיו. נכנס הר"ש מקרלין זי"ע אל הרה"ק מזלוטשוב זי"ע ואמר לו כי הוא יודע את האמת על עצמו, והיאך אמר עליו שבחים כאלו...

המשך בעמוד הבא...

אברך אחד סבל מבלבולי מחשבות, ונכנס אל הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע. אמר לו הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע מאמר חסידי, והמאמר הנ"ל הועיל לו למשך זמן מה לשמירת המחשבות, אולם לאחר זמן מה שוב החלו המחשבות לבלבלו ולטורדו. נכנס האברך פעם נוספת אל הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע, והצדיק אמר לו מאמר נוסף. כאשר הלך אל הרה"ק רבי שלמה מקרלין זי"ע, בירך אותו ונתרפא לאלתר.

הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע שלח את גדולי תלמידיו אל הרה"ק ר"ש מקרלין זי"ע. הם התארחו אצלו בשבת, ולפליאתם, לא אמר הר"ש מקרלין 'תורה', לא בליל שבת ולא בשבת שחרית, אף לא בסעודה שלישית, בעוד הם היו רגילים לשמוע אצל רבם, הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע, מאמרים ארוכים, והנה כאן לא שמעו אף לא מלה. תמהו התלמידים על הדבר. והנה, בסוף הסעודה השלישית, אמר הר"ש מקרלין זי"ע את הפסוק (תהלים פז, ז) "כל מעיני בך" ופירש: אלע קוועלינג'ס מיינע איז אין דיר!

כלומר, כל המעיינות שלי בך הם! הדברים חדרו לליבם עד כדי כך שבמשך שלושה ימים הם חשו עצמם מופשטים מן העולם. עד כדי כך היו בדביקות ה' מדיבורו הנ"ל של הר"ש מקרלין. כשחזרו לרבם, בעל התניא, סיפרו לו את אשר עבר עליהם באותה שבת, והפליג הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע מאד בגודל מעלתו וקדושתו של הר"ש מקרלין ואמר עליו שהוא 'טפח גבוה יותר מן העולם'. זה הסוד שבגינו ניתן להעלות ולרומם אנשים!

הלבנת פנים

מעשה שאירע עם רבי יעקב ישראל לובצ'יאנסקי זצ"ל, חתנו של הסבא מנוברדוק זצ"ל, שהיה בנו של הרב מברנוביץ'. כשנפטר אביו, הפצירו בו בני הקהילה למלא מקומו. הוא סירב בכל תוקף וביקש לברוח מהשררה, אך לבסוף נעתר. בהזדמנות הראשונה התפטר והיה למשגיח בישיבה. מכל מקום, עם התמנותו נדרש להכריע בדיני נפשות: פרנסי העיר ביקשו הסכמתו לפטר את השמש הזקן של בית הכנסת הגדול. קשה היתה עבודת השמש. היה עליו להשכים מבעוד ליל ולהסיק את התנור, כדי שראשוני הלומדים המגיעים באשמורת הבוקר, לפני תפילת ותיקין, ימצאו את המקום חם ונעים ומואר. כמה זמן אפוא נותר לו לישון עד שיהא עליו להשכים?! שעה קלה ולא יותר. עשרות שנים מילא השמש תפקידו נאמנה, אבל הגיל גבר עליו, נעשה כבד תנועה, קצר ראיה וקצר רוח. אך הגרוע מכל: הוא היה מסיים עבודתו בשעה מאוחרת אחר חצות, משתרך לביתו, שוכב לנמנום קל ומקיץ... בסוף זמן קריאת שמע. היו הלומדים באים בטרם שחר ובית הכנסת נעול. חשוך. קר. אי אפשר להמשיך כך, יש למצוא שמש צעיר ונמרץ. צודקים. אבל השמש- מה יהא עליו? את מיטב שנותיו מסר לציבור, ועתה הוא ככלי שאין חפץ בו?! זו לא רק החרפה, לא רק הבושה, אלא ממה יחיה, היפשוט ידו?! הרי לא היתה לו קרן פנסיה ולא ביטוח לאומי. "תדברו איתו" ביקש הרב, "העמידוהו על חומרת המצב, אולי יתעשת וישוב לתפקד כבראשונה". הפרנסים משכו בכתפיהם: "דברנו בלי סוף. אין הזנחה כאן, הוא אינו מתרפה. פשוט אינו יכול עוד . זקן הוא, עבר זמנו"... "אין דבר העומד בפני הרצון!" קבע הרב נחרצות. "אני אשוחח עמו". "אדרבה" אמרו הפרנסים "הלוואי ויצליח! אבל אם לאו, הרינו מבקשים הסכמה לפטרו. הקהל אינו חייב לסבול". צודקים. פנה הרב לשוחח עם השמש הזקן, וראה זה פלא: הדברים היוצאים מן הלב נכנסו אל הלב, ואכן הוכח כי "אין לך דבר העומד בפני הרצון". הבאים בטרם שחר לבית הכנסת והרב בראשם, מצאו את בית הכנסת פתוח, מואר, מוסק. השמש בא, עשה מלאכתו וחזר לישון. למה לא, יערב לו. נושא הפיטורין ירד מהפרק. איש לא העלה בדעתו שהרב אכן שוחח עם השמש וראה שאין עם מי לדבר. נכמרו רחמי הרב על השמש, וקם בשתיים לפנות בוקר, עלה לבית המדרש, העלה הנרות בנברשת, ערך את העצים בתנור והפיח בהם אש, וחמק לביתו לשעה של למוד. שב ועלה עם משכימי קום ושיבח באזניהם את השמש שחזר למוטב... לילה אחד חזר השמש לביתו כשעה לאחר חצות. פנה כהרגלו לנמנם, והשינה ממנו והלאה. דבר זה קורה במיוחד בגיל כזה. האורלוגין צלצל אחת, אחת וחצי, שתים, שתים וחצי. אמר לנפשו, 'אם אני ער, עלי למלא את תפקידי'. קם והתלבש והחל משרך את רגליו בעלטה, מבוסס בשלג וקופא בצינה. כשהתקרב לבית המדרש הופתע: המבנה שהיה אמור להיות נעול ואפל, מואר באור יקרות. הכיצד? ההכרה הלמה בו כקורנס: כל זמן שהיה כוחו במתניו רעדו ממנו חסרי הבית, ארחי פרחי לא העזו להשתכן בבית המדרש. אך עתה התנחלו בו, ועשאוהו לביתם! איזו חוצפה! איזו עזות פנים! הכעס מילא אותו בכוחות עלומים, ובצעד מאושש עלה לבית המדרש ופתח הדלת בתנופה. ואכן כאשר שיער כן היה. אורח השתלט על המקום. לא הסתפק בהעלאת נרות בנברשת, אלא הסיק את התנור הגדול מעשה בעל בית. "היי, אתה, מי נתן לך רשות? אלו עצי הקדש, רכוש בית הכנסת. כבה את האש ומיד". הרב גחן על העצים הקרים והלחים, שקד כהרגלו להפיח בהם אש. ולא היה זה קל. שמע את קולו של השמש, את גרירת רגליו ונחרד. הלא אם יזדקף, יזההו השמש. יזהה ויבין מי קם מבעוד לילה, מי טורח להסיק את בית המדרש. הרב בכבודו ובעצמו. יבין ויתבייש בעצמו, בחולשתו, בגילו, באזלת ידו. לא, אינו יכול להזדקף ולהראות בפניו. לא כעת.

והשמש כבר מאחוריו, פיו מלא נאצות וחרפות. כעת בוודאי לא יוכל לצאת. השמש יראה את מי חרף וגידף. "החירש אתה, אינך שומע?" צרח השמש והחל לכבד במתת יד את חלק הגוף שמחוץ לתנור... כעת, בוודאי לא יוכל לצאת. למזלו, חלש היה השמש. במיוחד לאחר ליל השימורים, ושבעתיים לאחר שהותש כוחו בצרחות ובמכות. עייף נפנה משם בגרירת

המשך בעמוד הבא...

רגלים סר וזועף. בינתיים נשאו מאמצי הרב פרי. האש נאחזה בזרדים ואלה השמיעו קול פצפוץ עליז. כשראה הרב שרגלי השמש מתרחקות, מיהר והתרחק מהתנור המתלקח, והנה כל זקנו חרוך! חמק סחור סחור ואגף את השמש, שהמשיך לצרוח אחריו בהבטחה לתפסו. שב הרב לביתו, והרבנית נדהמה למראה פניו. "יעקב ישראל, היכן הזקון?" סח לה הכול, וביקש שתנצור הסיפור כל ימי חיי השמש. ביקש צעיף לעטוף את פניו בצאתו כאדם הסובל ממחושי שיניים. שמעה הרבנית ואמרה: "יעקב ישראל, יש לי שאלה: מה היית עושה אילו היה השמש נשאר מאחוריך עוד שתי דקות?" שהרי ברגע האחרון נחלץ כאשר החלה האש להיאחז בזרדים והזקן נחרך. עוד שתי דקות והיתה מתלקחת מדורה במלא עוזה! "איני מבין מה השאלה" ענה הרב, "אם חז"ל קבעו שנח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו, כשהוא בתוך כבשן האש בוודאי אסור לו לצאת"...

(תודה לרב חנניה צ'ולק, יו"ר "עזר מציון")

שביבים / שאול שיף

הנועם אלימלך מעורר לתשובה

סיפר הרה"ח ר' משה גראס ע"ה מגענף שבשוויץ יצ"ו:

כ"ק מרן הרה"ק רבי אהרון מבעלזא זי"ע, שח באחד הימים בחדרו (בהיותו בת"א), אודות ה"ראדינער" (הכוונה להגה"ק ה"חפץ חיים" שגר כידוע בעיירה ראדין זי"ע, כי בבעלזא הקפידו מאוד, כידוע, על "כל פרשה וכל פסוקא דלא פסקי משה, אנן לא פסקינן" (תענית כ"ז: מגילה כ,ב.), לא להפסיק באמצע פסוק. ובכל פעם שהי' הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע מזכיר את ה'חפץ חיים', הי' אומר "הראדינער", מאותה הקפדא שלא להפסיק באמצע המקרא של מי האיש החפץ חיים וגו'), ובין הדברים סיפר בזה"ל: "עס האט מיר דערציילט גאר א היימישער מענטש", (סיפר לי איש נאמן מיוחד), שביקר בתוככי ביתו של הראדינער ה"חפץ חיים", וראה שם בעיניו את הספר הקדוש "נועם אלימלך"! על שלחנו... והאיש הלזה תמה על כך... אמר לו הראדינער, "אל תתפלא, בטוחני שישנם יהודים בכל קצווי תבל שמתעוררים בתשובה ע"י ספר קדוש זה". ('ביתו נאוה קדוש' (בעלזא, עמ' שכד) ומציין שם: 'שמעתי מבניו שליט"א')

מאת ד' הייתה זאת להותיר לנו את החסידים

כותב בנו של ה"חפץ חיים", ה"ה רבי לייב:

"בעשיריות שניו לעת זקנתו (- של אביו החפץ חיים זי"ע) היה מחשיב מאד עדת החסידים, באמרו, כי הם בזמנינו ככותל אבנים שנקרא 'בראנדוואנט' שמעמידים בין בתי עץ, שאינה מניחה להתפשטות שריפה, ובימינו שנגף הכפירה פשטה בכל עבר ופאה, ולאלפים יש, שהם מאמינים בד' ובתורתו, אבל כמו מתביישים בקיום מצותיה, בריש גלי, בל יהא לשחוק בין הגוים, ובטין פריצי עמנו שרבו המלעיגים מכל קודש. עלינו לשבח לעדת החסידים, שהם אמיצי רוח, עושי דברו ביד רמה, ובפומבי, ועוד הם מגדלים בניהם לתורה ולעבודה כאבותיהם, רוממות קל בגרונם, ולשונם כחרב חדה להשיב להחפשים אל חיקם עשרת מונים בוז וקלון, ועל כל פשעים, תכסה אהבת ד' שבם".

ופעם אמר, כי ישנן חבורות של יראי' ד' המקנאים קנאת ה' ששיברו כלים, ורודפים אחרי מהרסי הדת, ומשברים כלים בעת רדיפתם, אבל מכיון שהם רודפים אחרי רודפי היהדות פטורים הם, כדין רודף אחרי הרודף. ואמר במשל, לפי הדין אם אחד רודף אחר חבירו להרגו מצילים אותו בנפשו כלומר רודפין אחרי הרודף, ולפי הדין אם בשעה שרודף אחר הרוצח שיבר כלייו ג"כ פטור, שאל"כ אין לך אדם שרודף, דכשהוא בהול א"א לו להשגיח ולהתבונן.

והנמשל הוא, כי מאת ד' היתה זאת להותיר לנו את החסידים בימינו אלה. מיר זיינען שלימאזעלניקעם, מיר באהאלטען זיך אין די לעכער און דיא חפשים שוכחי אלקים, טוען וואס זיי ווילען, דיא חסידים לאזען זיך ניט, ובכמה מקומות ידם על העליונה און פארטרייבען די אפקורסים, (אנחנו שלימזלים, אנחנו מתחבאים בחורים והחפשים שוכחי אלוקים עושים כל מה שעולה ברצונם, והחסידים לא מרשים להם... ובכמה מקומות ידם של החסידים על העליונה בגירוש האפיקורסים). מובן כי מן השמים, נטעו בהם אומץ רוח, וגם עזות ללחום מלחמת ד'. אמת, מתוך רתחות לבם, פוגעין כמה פעמים באנשי ישרים, שאינם ניכרים להם, אבל מי גרע זאת מ'רודף ששיבר כלים של כל אדם' שהוא פטור?"

('דוגמא מדרכי אבי זצ"ל' (עמ' יא אות מ), 'כל כתבי הח"ח', (דף ט"ו אות מא)

הטעם שהניח תפילין דר"ת

בשנות זקנותו הניח ה'חפץ חיים' תפילין דר"ת, ומקובל שאמר ה'חפץ חיים' שלאחר אריכות ימיו ושנותיו ישאל אותו רבינו תם "הסברות שלי המובאים בתוספות מצאו חן בעיניך, ואילו התפילין שלי לא? ואיך אשא פניו", לפיכך החמיר כשיטתו בתפילין בזקנותו. אמנם הטעם האמיתי הסביר מפני שבעת מלחמת העולם הראשונה הוצרך לברוח לאוקריינא מקום משכן הרבה חסידים ולדידהו היה נראה שמי שאינו מניח תפילין דר"ת דינו כקרקפתא דלא מנח תפילין, וסבר שיש בזה משום חילול השם שלא מניחים.

'מפי ספרים וסופרים' על פרקי אבות, (להגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמאן שליט"א עמ' תנ"ג).

לא הבין פירוש הדברים

בס' אביר רועים מובא: הגאון ר' שאול ענגיל (תלמיד מרן החתם סופר זצ"ל) היה מתנגד לחסידות, פעם אחת היה במרחץ יחד עם הרב הקדוש ר' מאיר מפרימשלאן זצוק"ל ושמע שאמר דברי תורה על הפסוק לגוזר ים סוף לגזרים, ופירש ים סוף מלשון ים סוף דהיינו יום אחרון יום מיתה, ואמר דהקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו וחסדיו גוזר וחותך לחתיכות את היסורים הצריכים לבוא על האדם בעת מיתתו, ונותנם עליו קצת בכל יום, וזהו גוזר ים סוף לגזרים, שגוזר וחותך את היום האחרון לגזרים, כי לעולם חסדו. כששמע זאת צחק בקרבו, ואחר כך שבא אל רבו החתם סופר סיפר לו בצחוק מה שפירש הרב מפרימישלאן, והחתם סופר ענה לו, דכך איתא במדרש על הפסוק הזה 'אל תקרי ים סוף אלא יום סוף', ועד היום לא הבין את פירוש הדברים.

('אביר הרועים' עמ' קנד)

צריכים להיות שם בפועל...

הרב המגיד ממעזריטש עוד לפני שנעשה תלמיד הבעל שם טוב, היה גאון בתורת הנסתר והקבלה והיה מתפלל עם כוונות האר"י ז"ל יחד עם חבר נוסף שעסק אף הוא בעניינים אלו.

לאחר זמן נפרדו דרכיהם והרב המגיד נעשה תלמיד הבעל שם טוב. לאחר שנים הם פגשו זה את זה וכשעמדו להתפלל, סיים החבר את תפילתו זמן רב לפני הרב המגיד. שאל החבר את הרב המגיד לפשר הדבר: הלא פעם היינו מתפללים ביחד ומסיימים באותו זמן מה נשתנה עתה?

הרב המגיד לא השיב לו, אך החל להתעניין בו ובפרנסתו, והלה סיפר לרב המגיד שבמשך שנה הוא עוסק בתורה וזוגתו מנהלת את העסקים. רק פעם בשנה הוא נוסע ליריד בלייפציג כדי לקנות סחורה שב לביתו עם הסחורה מניח אותה בחנות וממשיך לעסוק בתורה.

כששמע זאת הרב המגיד שאל אותו: למה עליך לבטל זמן לנסוע ללייפציג, הרי מוטב שתתבונן בנסיעה ותחשוב שהיום הנך פה ומחר בתחנה הבאה עד שתדמיין שהנך בלייפציג ואז תחשוב על הדרך חזרה הביתה. נסיעה כזו, סיכם הרב המגיד, תהיה קצרה ביותר ותחסוך ממך זמן רב.

כשהחבר שמע זאת, הביט עליו בתימהון ואמר: "ר' בער, לא ידעתי שאתה בטלן גדול כל כך. מה תועיל מחשבתי, הרי עלי להיות בלייפציג כדי להביא משם את הסחורה בפועל ממש!"

ענה לו הרב המגיד: כך הם הדברים הנוגעים לכוונות התפילה: לא די לחשוב ולכוון שכעת אני בעולם העשייה, לאחר מכן עולים לעולם היצירה, בריאה ואצילות, אלא צריכים להיות שם בפועל כדי להביא את ה'סחורה' ובשביל זה דרוש זמן ארוך יותר.

(מכתבי הרה"ק מהריי"צ מליובאוויטש זי"ע)

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il